

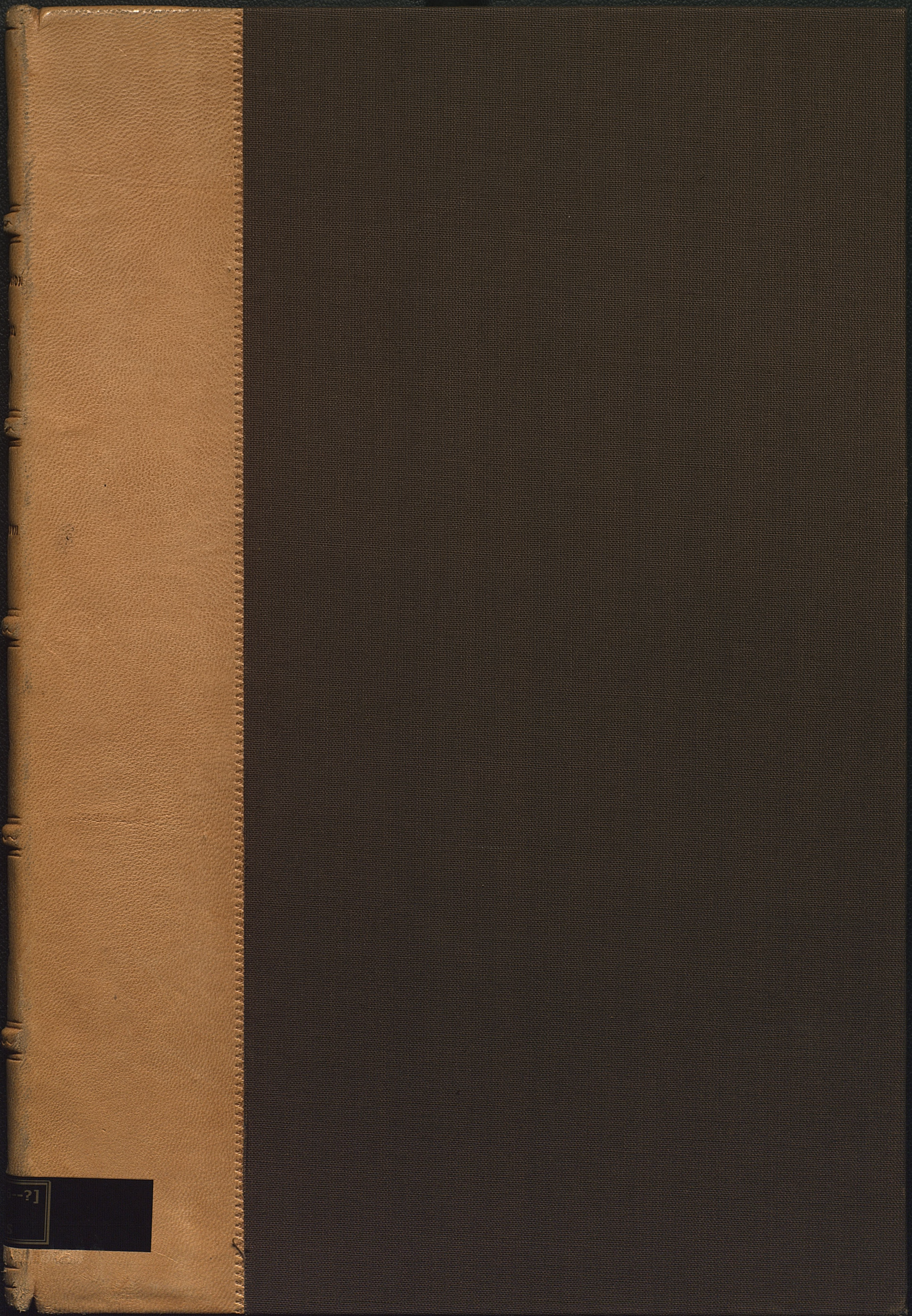

DESCRIPCION
DEL
ESCORIAL
EN
LATIN

SIGLO XVII

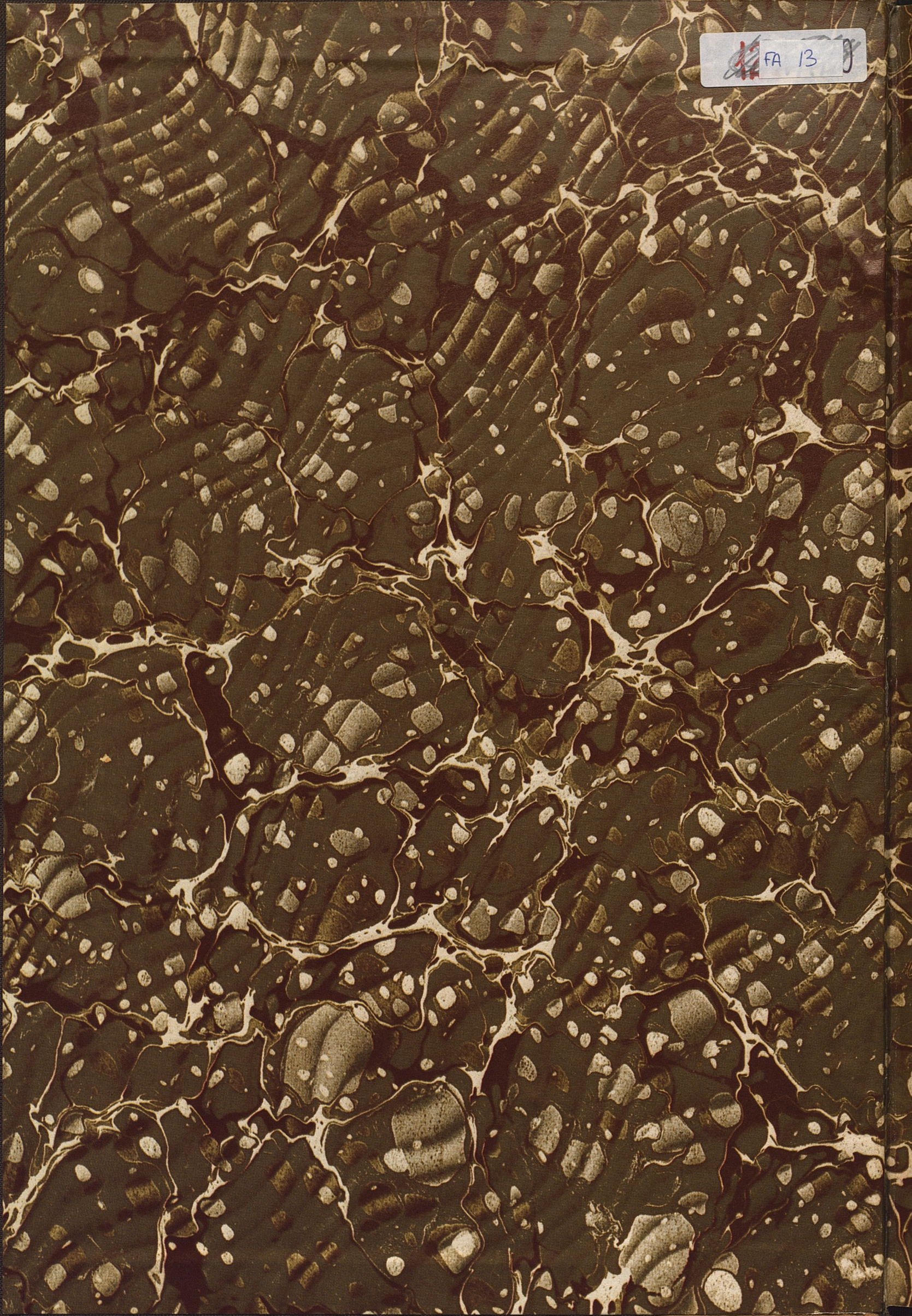

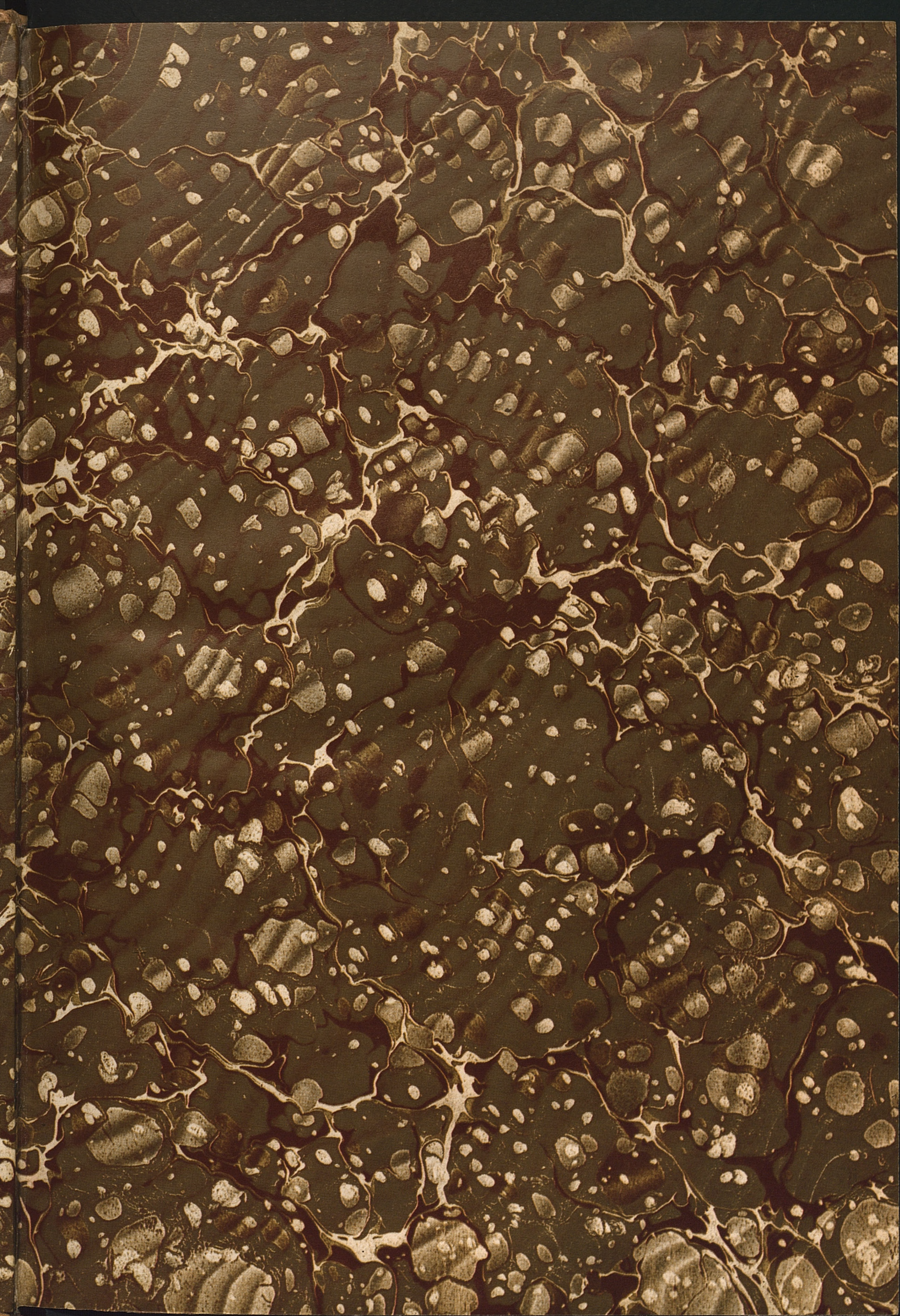
IS [16-
DES

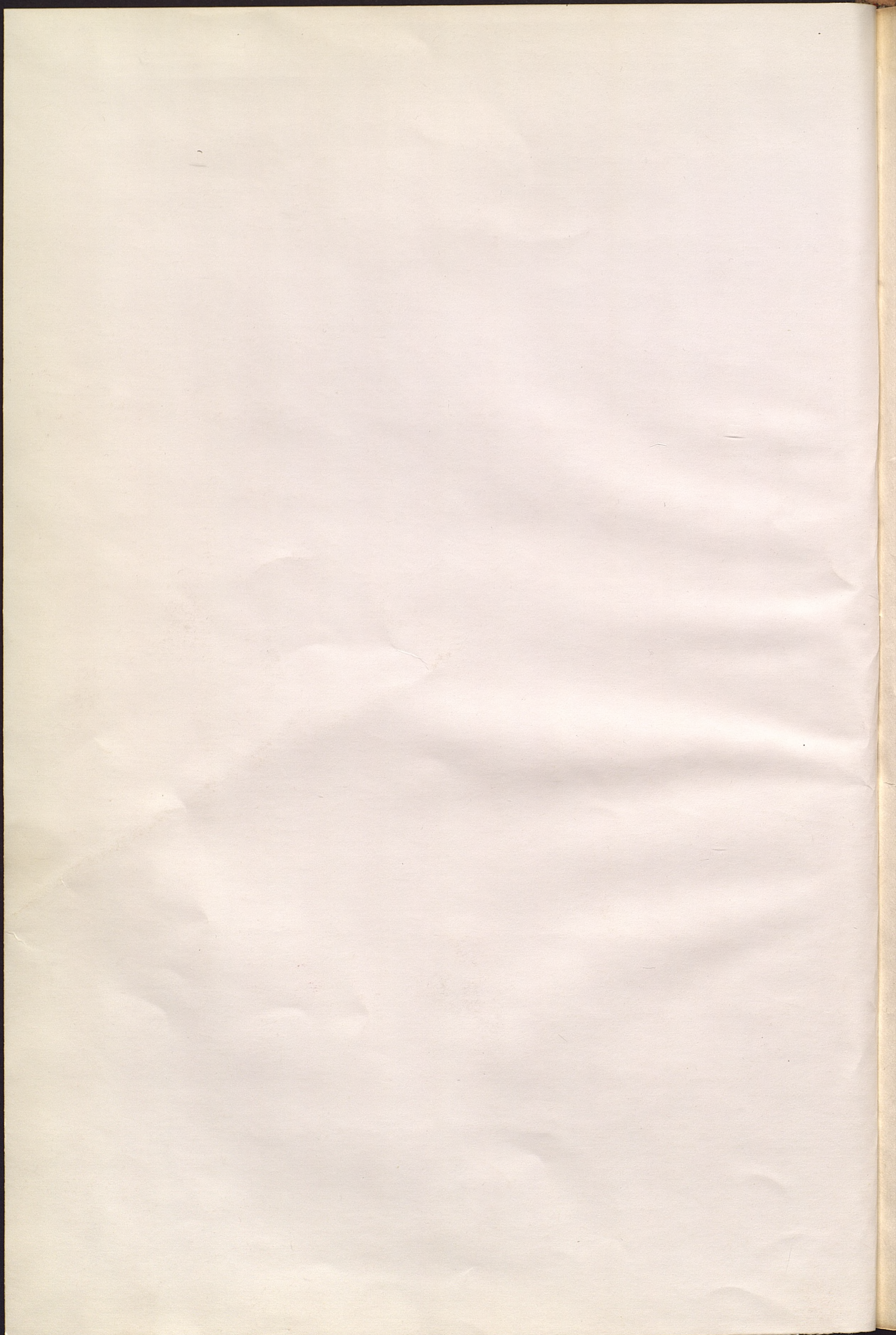

[?]-?

FA 13

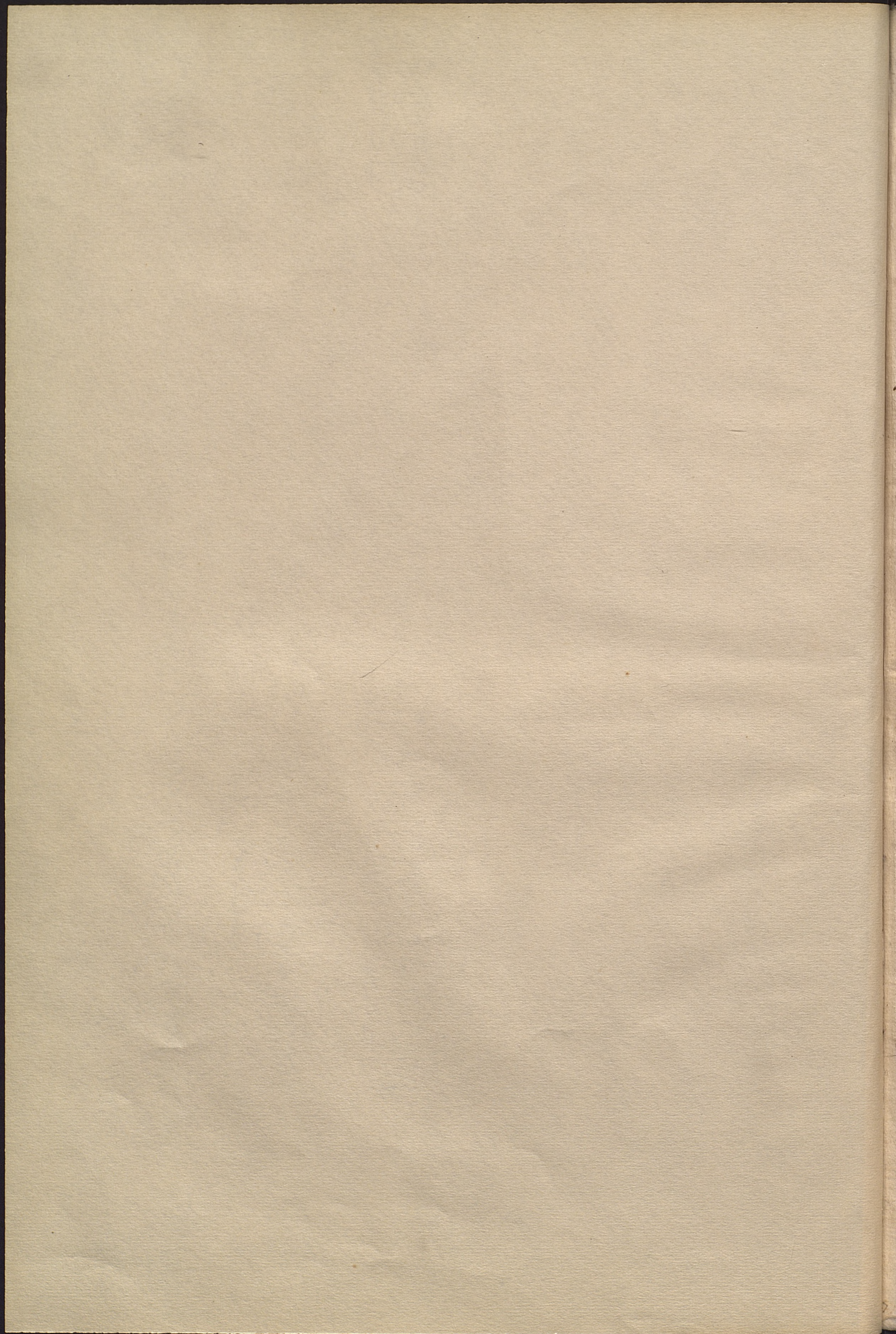

MS [16--?] DES

R. 20

Descriptio Escunialis

Eandem adificandi in ea aetate Psilippus secundus Hispaniae Rex maximè Sabaeat
 mēsse est, tum ob alia tota in Provincia Aedificia, arces, Villas Superbo Structurè gubere,
 Sed prae se habere insana atq; aegri substructione eius templi quod a Laurentio martyre ru-
 mō Sabae, Cuius si formam spatii, partem explicarim, operis pretium non facturum
 putabam. In parte seorsim agri, quae Carpetanis. Inbus Sabae infest, pagus
 amicus ignobilis, omne a Leberrimis fame situs est, Scoriales ex eo nomine, quod
 ys loci ferrariam, quales in Hispania ubiq; occurrunt antiquis temporibus extreme
 quādam suspiciantur. Parva eius pagi aedificia rudi opere, et male materiata
 erant, nulla elegantia, ut solent agricolae maniosi aedificandi esse, Utilitati magis
 seruire quam decori, solum circum est sterile atq; multo impeditum lapide, vix ut
 curam sit peritum, Unde maligni proventus existunt fermenti, vix ut prioris aliquando
 maior copia propter spabili oportunitatem aestivo maxime tempore, pro apum
 aëri inempnem, cum interior provincia a solis ardoribus torreatur. Praeterea
 ex vicinis montibus perpetua nixe rigentibus aere suavis simus frequenter
 spirant, aquis copiosè derivantur, magnam in colis monumentum, agriq; ut gra-
 ta oculis vileant humiditate. Supra cum pagum ad occasum mille circiter
 passus, atq; ad radicem ardui montis in caudā Valle, loco non omnino plano
 in gressu molles, ac eum nulla Veterum miracula conperiuntur, imposita est sui-
 centis martyris nomine, cuiusq; religiose, magnis carmentis ad Culmen
 usq; perducite, quattuor et viginti circiter amorum spatii, in credibili Simplicis
 et brevis fidem saluō, si ad numerum imperium referatur. Praeterea variam
 suppellectilem, Vestem praetiosam omnifariam, Vasa auro et argento gravia
 plena artis, plena ingenij, supra milles ducentis Sisler hūm, hoc est
 milibus tres insumptim atq; in rationes aelatum famulavit. In qua-
 drum omnifere fabrica descripta est, nisi qua parte ad ortum Regis pars
 eminent, craticulis cū Laurentius est Compositis, ad reddendam simi libri
 dūm artificio eo communito notabilis Architecti. Longitudine a meridie ad
 septentrionem septingentos viginti pedes porrigitur, ab ortu ad occasum
 quingentos septuaginta mensura Vulgari. quattuor turres ad totidem
 eadē plagas angulos munit, ornantq; specie elegantis magis quam
 minaci, ab uno ad Culmen, fenestris pertus, pluribus fortassis equo, hoc
 alijs etiam partibus contingit. Nimirum artis ad quae supra exigunt
 nos inopli adimatōres et rudes ex oculis modo de tamli. operis elegem-
 ba iudicamus. In tres partes omnium opus tribuitur, Cathedram more-
 edoz ex Hieronymicam ordine, cuius spatij dudum fere Amius sua fa-
 bria ad Austrum comprehenditur. Ad septentrionem omnis eum est, tum

uiciorum eius ordinis monachorum, tum ex leuissimis principibus, qui regis sumptibus de hoc
communi munere, sed pro leui officio uiuunt, eruditissimi destinatum. Succedit
ad ortum Regia, spatium ample, Principis ad hunc tempore domicilium. Tempora
his adificijs omni ex parte circumstantim, surgit ex media aerea superbo struc-
turae genere, summo opere angustim, sublimibus ceteris. Medii secundum
longitudinem spatium, quatuor conuincitur eriguntur, iam a quo modo operis inter-
uolu ingentes quidem sed strucliles columnas parantur, quibus minores quatuor
columnae sunt impostae, Laurentijque martyris ex lapide effigies, medii inter-
uallo argute artificis manu profecta, ex utroque latere singulis minoribus
in ea fronte eleganti et ipsae opere ceantur, utribus tum eorum tum litterarum
collegij seruientes, tametsi praecipuus et communis ad utroque aduersaria parte
est. Janis praecipuus vestibulum ingreditur, quamuis magnam turbam acci-
pere et reddere idoneum. Vestibulo bibliotheca imposta, maiori longi-
tudine omnino pedum autum octo quinquaginta, lata pedes triginta duo,
libros seruat praesertim graecorum manus scriptos, praecipue plerumque ueteribus
qui ex omnibus Europae partibus ad famam huius operis magnam numero
confluxerunt: auro facilius dicitur deservi, digni quo eum euoluendae op-
erari ex illis somnibus facultas conueniat. quid enim ex captiuis
et manifeste reuinculis litteris emolumentum? Bibliothecae parietes ele-
gantibus picturis exornant, artes ingenias artificum se ex praesentibus
cum antiquis comparant, succedit uisum pedes ducentos tri-
ginta extensum, latum circiter triginta, nullis distinctum columnis,
nullis eminentibus decoribus, nisi qua parte in regione vestibuli templo
conuincenda porticus est, ad quam septem gradibus ascenditur ex complu-
uio sex columnis inaequalibus in porticus fronte erectis, qui unus
sex reges insident, praeter ceteris iudaicas gentis pietate et rebus quibus
clarissimi, pedum octodecim singuli, quorum capita et manus e candido
marmoris sunt, corpora e lapide uicino, sed diligenter
expolito. Sub hac portici triplex iam a templi parte, a quo ab utri-
usque lateris fronte dicitur alius ianua quibus tum ad monasterium tum
ad collegium communis aditus est. praeter ea ad leuam minor Janis
qua in regiam ea parte penetratur, ergo monasterium in duas equas
partes diuiditur, pariter ad occasum quatuor herosilibus constitit, quos
tribus domibus deseruiunt pariter mensurae. medii coelestia ab imo ad
summum spectant, turris specie fastigio eminentis, multis circum-
feruntur accipiendo lumine, quoniam ea parte fontes abluendis
monachorum manibus sunt, aditusque ad triclinium multo circum-

Emblemate, sed fabili ex argilla coque minor gratia Variatum, maligno
 lumine, quippe ex fronte tantum gnomina fensura, neque cum reliqua operis
 maiestate consentiens (sic nobis quidem est lorium) Parte altera monasterij
 portibus circumdatum maius pedestalium ad austrum et ortum tenditur, parietes
 marmorato lectus Varie pictur. ornant. di. res quod las eleganter exprimunt
 tes. Pavimentum Varie lapide conbratum in laqueos eo artificio distinctum
 ut serenius Serbis relinquantur spatia viridarij ad instar, aqua per tribas
 vicinias, ex medio fonte civis structura templi octanguli Similitudine
 est, intus Varie inspicit vestri, exterius rudiori lapide, quatuor labra
 pari intervallo adiuuncta, in quibus aqua ex Statuis decurrit, quibus circum eam
 molem sunt posita e Candido marmore quatuor Evangelistarum. Ea portu-
 cus ad ducentam Pompeij deseruiunt, cum e templo egressi monachi, iam in
 laterali Statis diebus supplicationes propitrandi minime Sabent. Varie
 circum cenationes, ex edra ubi domus huius monachi corniculus Sabent, sed
 vni ut elegantia et amplitudine ubi sacre Vestes Seruuntur, et Vasa ad instar
 ararij sacri. Ex parte altera totius edificij, proximam Collegium ad Plagam
 septentrionalom occurrit, et ad occasum nunc est matorum domicilium, et ipsum
 in quatuor modica peribula distinctum, gnomina monachis qui litteris dant operam
 pueris duo alia data sunt regis delectu et beneficio in id Collegium coopertis
 surgit in medio coelestia altioris ad instar conuinctusq. amplius xylis, sus-
 tentatis columnis suspensus fornicibus, deambulationi deseruiens, commen-
 tationum aduersentium preterea publicis disputationibus. Regia Super
 gemina porta ad lateris edificij septentrionalis patens, ampla salis
 spalijs, nullis aram cenationibus, Varis cubiculis tum primarijs
 habitationi, quo tempore estiuor cause loci temperam deulit, vrbano
 vltis vital, tum in Regis familiarum usum. omni ex parte portibus sunt
 sustentatis columnis, impositis perquibus. Ex his quibus ad regium conclauis
 peribula, elegantia pictura exprimit pugnam, que Joannis Secundo
 Castellis rege, cum maioris ad granatam commissa a fici monachi Sabent
 ex linteo amplis hinc forte in turri arcis Segobicensis reperto, quo argula
 pictoris manum, tendentium ordo, Calrore loca, insolentes eius etalis
 vestes et arma exprimiuntur, grata nobilissima Vclorij posteritali me-
 moria. In vltima Regia pone templum, a qua parte edificium emittit
 ad ostium diximus, Gneatum est a virorum oculis subduclum, regisq.
 ipsius peribula subianta. Reliquum templum in medio operis, medioq.
 spatio erminet, et ipsum quadrata forma in tres partes descriptum, quo
 columnis ex ordine fulleuntur testudine imposita. duo priores eius moles
 anguli totidem turribus munitur, quo nigro tecto lapidesunt, medio
 fastigium testudinis turris turis ad instar, candido lapide miter, gratum

oculis Spectaculum, pars septimè è vicino monte. Additur quadrata area ipse ad hunc
templi spatium inter primas duas turres, cui odem est impositum, ubi monachi multi
atq; per diem frequentes cantu divinas laudes celebrant insigni apparatus et ceremonie:
ut est ex natio summum pro ceteris in eadem diligent et assidue. Sed è Vario ligno
Hedera, Itacana, Buxo, cariba, cedro, nuce, Serebintho sunt factis colorum in cuncta
varie tate, nigri, rubri, candidi (vondantig) flami. In summa obei sumice beatorum
ordines et gaudia, et sedes elegantissime sunt dispositæ, et ipsæ grata admiratione
intuentium oculos apto detinere. Adduntur quadrato duobus ab utroque latere ad
eas iamias dormientibus, quibus ex monasterij amplo perisulio, atq; ex regia
aditus est libera ex omnibus partibus commendandi facultate. Ex regno præ-
cipue iamius sacellum maximum arag præcipue obigitur: quibus præfati
de videatur ante cum natura artasse, septem vicisse. Ad Aram Vario
Lapide rubro et Viridi structam octiduum gradibus ascenditur in silomiribus.
quibus infimis regim basta sunt, superius parin accessus quatuor, rubro ias-
pide Vestri Vario pavimento, unde principis sacris operatur sine principali
apparatu, nullis regis vestibus, ubi minoris est anstiles. Totius templi Pavim-
entum ac sacelli parcipue tessellato opere lapides, Vario colore atq; in
Lapides eleganter bis positi canant, quod præcipuum et maximum orbis
miraculum, et maiori esset eloquentia explicandum, ne tenuitate nigri
perderet gratiam, suggestus imaginum quas impositis columinis octo eum
sum exiguis continetur, è rubro sen fulvio lapide, Venis candidis, molis
flami, quæ columnis in quatuor ordines dispositis in summo modum sunt
sem columinis in primo et secundo ordine cernuntur, in tertio quatuor: in
summo fastigio (Sicuti dicitur) cruci affixi effigiem diu columinis completim-
tur. Ex eadem materia, Viridi et lapide reuensis et scappæ accipiendi
statuis: Triglyphi, proedura, temis metopæ sunt suis singulis locis
aptas in speciem frontis elegantis edificij omnibus numeris senatis;
media spatia areas diuorum statuis auro inducitur, aut elegantissimis
tabulis implent. atq; in uno operis summum sacrarium templi ad instar
fornicati, alterum in altero, ubi de capris in ac sede concluditur, Jacobi
Tælli Itali, nobilissimi statuaxij atq; sum antiquis comparandi marmora
dolandi scientia, opus præclarum. De quo plura adicere religio præsi-
bet, ne elegantiam artificij culpa in gremio deterere videamur. Sed
maius tamen sacrarium, rotunda forma altitudine pedum sedecim,
Vario iaspides deaurato aere uncti constitutum. ambulant oculo columinis
Sex ex fulvio lapide, Venis albis molis rubris distinctis, ad ornatum ob-
duritiam dolandi, duodecim areas Apudolorum statuis apto ordine auro inducitur
in summo fastigio globi forma Jaspis collucet semipedali fere magni-
tudine. Minus sacrarium Jaspis item sed auro et argento inclusus componit
Smaragdus distinguit, atque in culmine eminet nunquam par, claudis
formam Jopanius, Vnicuique tamen materia nobilitas et pretium cedit
arti, Vtriusq; tabernaculi iamia è Crystallo est interiorum etiam artum

et elegantiam oculis representans. multa circum altaria omnino ad oculo
 et triginta celestium munimentis erecta tabulis conspicua excollebatum artifi-
 cum, illustria munimenta ex Hispania gallia atq; italia nostre et prioris
 aetatis. Quod caput est celestium ex illis cineribusq; culti religiose conser-
 uandis, geminali sacraria sunt distincta, duorum laterum templi utraq; caput.
 sed finis dicendi esto. Uniuersum opus ex quadrato lapide est, simplici temp-
 atq; cunctis, maiori ex parte ad ornandum sumptum, festinamque fabricam
 prudenter excogitata ratio, tribus fere caducis sublatum, plumbo et
 nigro lapide lectum. Ad austrum et ortum Viridario cingitur, quibus
 odorati atq; floribus, in ordinem apta munimenta dispositis arcis: sub quo
 mauro spatia serendis arboribus, perpetuis miris et Herminibus in-
 dit. ad occasum atq; septentrionem platea ambit constrata lapide sauo
 angusta, minimum ad septentrionem austrum quadraginta pedes latitudine
 patet, ad occasum, qui precipuus aditus panditur, proorsus duodecim medi-
 sura uulgaris. Multa alia aedificia adiuncta sunt in iudici offed-
 modum, de quibus dicere misit aliter, sed uide tamen ad veterem pa-
 gium uia molliter declinans dicit, ab utroq; latere uelorum duplici
 ordine conita, qui proficereant solis radios per adlatum, ad maiorem
 commoendi facultatem utrimq; in alteram partem

Numerat facta antiquitas septem uerbis miracula quae tamen uis
 omnis humana ipse tempore uelut fatis adhibita credenda sunt, ut ne uelut
 hodie quidem in reliquum. Fuit et hoc alium sua quibus in Paunio ad
 mitione. Hispania quidem mollem habet uere Regiam. Sump hinc in-
 mibus praetati consecratis, templum uirginum d. Laurentis martyri
 consecratum. Dedicatio uero uelut raa uotum fuit; in Expeditione cum
 ad de Quirini, factum uelut uocatum caput, a Rege Catholico Phi-
 lipso secundo Austro, suscepta contra uentum uelut Galliarum Regem
 uelut uocatum commis la pugna uelut, Gallus inter ac Boiungidos anno
 1552. augusti die. 10. quo die edo ad interuenit flore in uelut
 Pallia pennis uelut uelut uelut, hic duo B. Laurentio sacra-
 erat, cuius etiam pennis uelut uelut uelut, Persoluit
 itaq; uelut. Pagns ad uelut uelut in opidi magnitudinem
 Exerent uelut uelut uelut, Milibus V. Quantis
 carperant distans, Hieronymiani hic Sabit uelut uelut, qui uelut
 uelut uelut uelut in addo pro Principum uelut uelut uelut
 deo decantant Laurus uelut uelut. Academiam uelut uelut uelut

Quae fonsaque nonis theologia modo sed et Philosophia ac bonarum literarum, sed et aliorum subdia studiorum abunde reliquit, locustamen infrequens et a Regia Via sepositus. Venit ad peculiarium quiddam. Ab Inferiori parte videtur esse ante hanc fabricam Hypothesis seu subdialem deambulationem, quae ab occidentali monasterii parte incipiens totum huiusmodi laterale latens ambitu pamentum habens ex parvis Lapidibus, hic quadratis et hic rotundis. Pariter in huiusmodi monasterii fastigium et frontispicium est ad occidentem, origine quatuor angulis huiusmodi maculae quatuor turris conspiciuntur. Supra templum introitum suis dyabalis stant imaginibus VI. Regum israel, ex albo marmore et nigro lapide pario excisae, habentibus singula XVIII. pedum in altitudine. Magna porticus monasterii Ionico et dorico opere ex nigro lapide et dracio structa. In Aquilone area est, quae palatium Regis, quatuor portibus Collegii et Gymnasii itur, quae omnia in hac aquilonari plaga edificata sunt. Conspicitur et huiusmodi pars quaedam officinarum (mea seminare), et alia quaedam tam ad hoc aedificium quam ad monasterium spectantia. In austro quodammodo visuntur horti, pomarium, ambulacrum Moscovitum, et aduallae ad distillationem (ut vocant) ordinatae, cum Pharmacopolio et porticu, quae est monasterio ad Suspirium Carnaculitum.

Veniuntis tunc ad imbeciora huiusmodi curam, in huiusmodi Scala qua ad primarium templum introitum ascenditur, offert se Xystus qui ducit ad laterale palatium subdialem, monasterium a Collegio determinans in huiusmodi dyabalis gradibus ad templum introitum ascenditur, atque inde ad aliam planitiam pervenitur, quae ducit ad angustum, qui est ante templum, unde ab una parte qui in monasterio, ab altero qui in Collegio sunt, in templum atque huiusmodi in inferiori huiusmodi statione sunt. Locum huiusmodi quadratus est, tria habens in quadrata peristylia. secundum huiusmodi inferioris huiusmodi locum, ab utraque parte area est subdialem, ex qua inferior huiusmodi et duo sacella ad has areas sita huiusmodi accipiunt. In huiusmodi huiusmodi magnificae sunt altaria. Huiusmodi huiusmodi concameratus ut, in legem templum cum huiusmodi huiusmodi, quod templum praeter magnam sacellum, superiorem antea huiusmodi huiusmodi stationem, quadratum est, quatuor in huiusmodi columnis, aliisque fulcris necessariis. duo sunt huiusmodi organa, quorum utrumque 32. regularis (ut vocant) diversis huiusmodi laterum. habet et templum huiusmodi 36. altaria, partemque huiusmodi

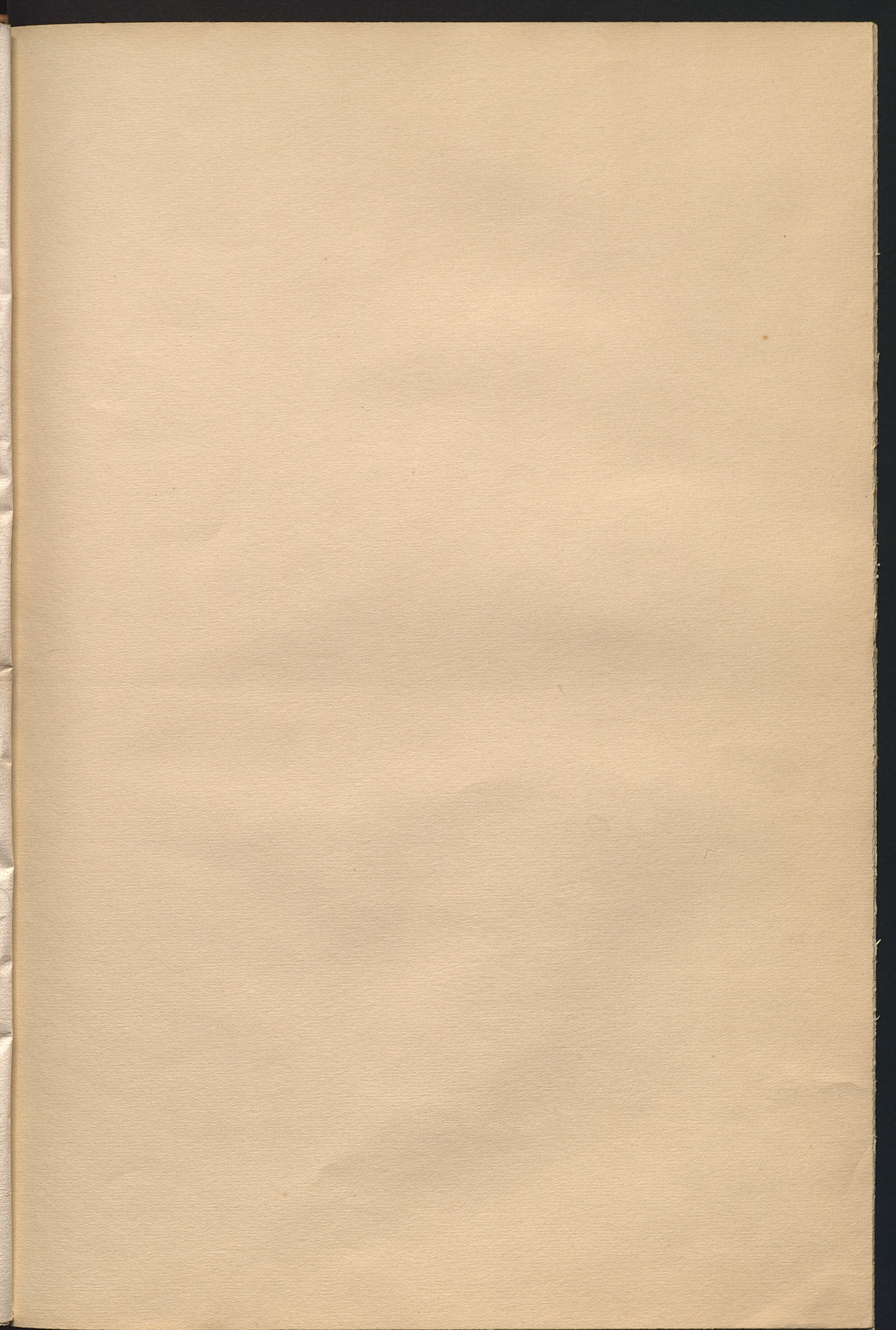
per quam ibitur ad Cryptoporticum magnam, quo tempore sunt supplicationes,
 templum huc 30. pedibus altius et inferiori solo, totidem pedibus
 et foras summus ipsum quod templum supereminet. Pavimentum ex
 albo marmore et nigro lapide variegatum ut, ubi et pavimenta
 anterioris posteriorisque chori, in quorumlibet libri rituales et ad divina
 officia decantanda scripti et descripti, cum alijs ad sacra mysteria
 pertinet libris conficiuntur. in huius chori frontone sol et luna
 et stellae omnes simul etiam artificiosis done facta et habentur
 uti et in parietibus danciarum virtutum effigies, vitam ipsorum fide
 exprimentes, quaedam etiam historiarum Ph. Laurentij et S. Hieronymi.
 In cella ex praetiosissimo ligno opere coarctato facta sunt. In
 Australi templi latere ianua est vestibuli campis pulvis exornati
 in quo fons est ex vario genere Jaspidis et marmore edificatus, sep-
 tem aquae dulcis fluit ad fontem qui de ad sacrificandum
 accingunt. Pavimentum nigro candido marmore variegatum ut.
 Adytum locum est pariter angustum variegatum exornatum, in quo capsula
 sunt ad altarium ornamenta sacraque vestes includenda. Ex quo
 fuit ad summum altare unum ditione loco situm ad dextram

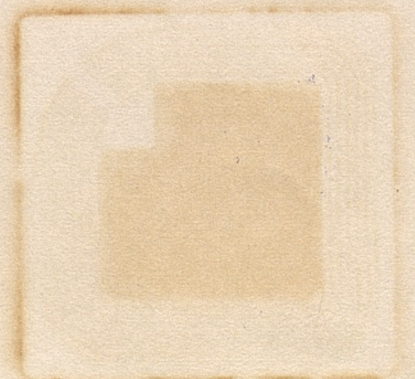
locum altaris variegatum nobili Jaspide stratum est, adhaerentibus
 oratorum quaedam et sacella in quibus primitus SS. missae officium habebant.
 haec ibitur in sacrum ad plagam septentrionalem, in qua varia semel
 reliquia adferantur sine arce inclusa, quale et alterum est ad austrum.
 a summi altaris latere adicula est in partem admodum exornata
 in qua sacra Synaxis distribuitur, intra hanc ad dextram summi altaris
 sacrum est in quo SS. Eucharistia adferatur, columnis 8. ex
 Jaspide nobilissima, et XII. Apostolorum statuis affabre adornatum.
 Valva huius sacrae est ex dendrosa crystallo quod montanis
 vocant, quae compagibus de metallo conflatis et invariabiliter firmam-
 tur. hoc opus omnis quae videri possunt artificiosissimum esse adferunt. Unus
 auro galeatus et colubis ille M. Jacobus de Trezzo totum segen-
 tum in fulpema polvendus Jaspide, quae in hoc opere ornatur in
 summi

B. 187

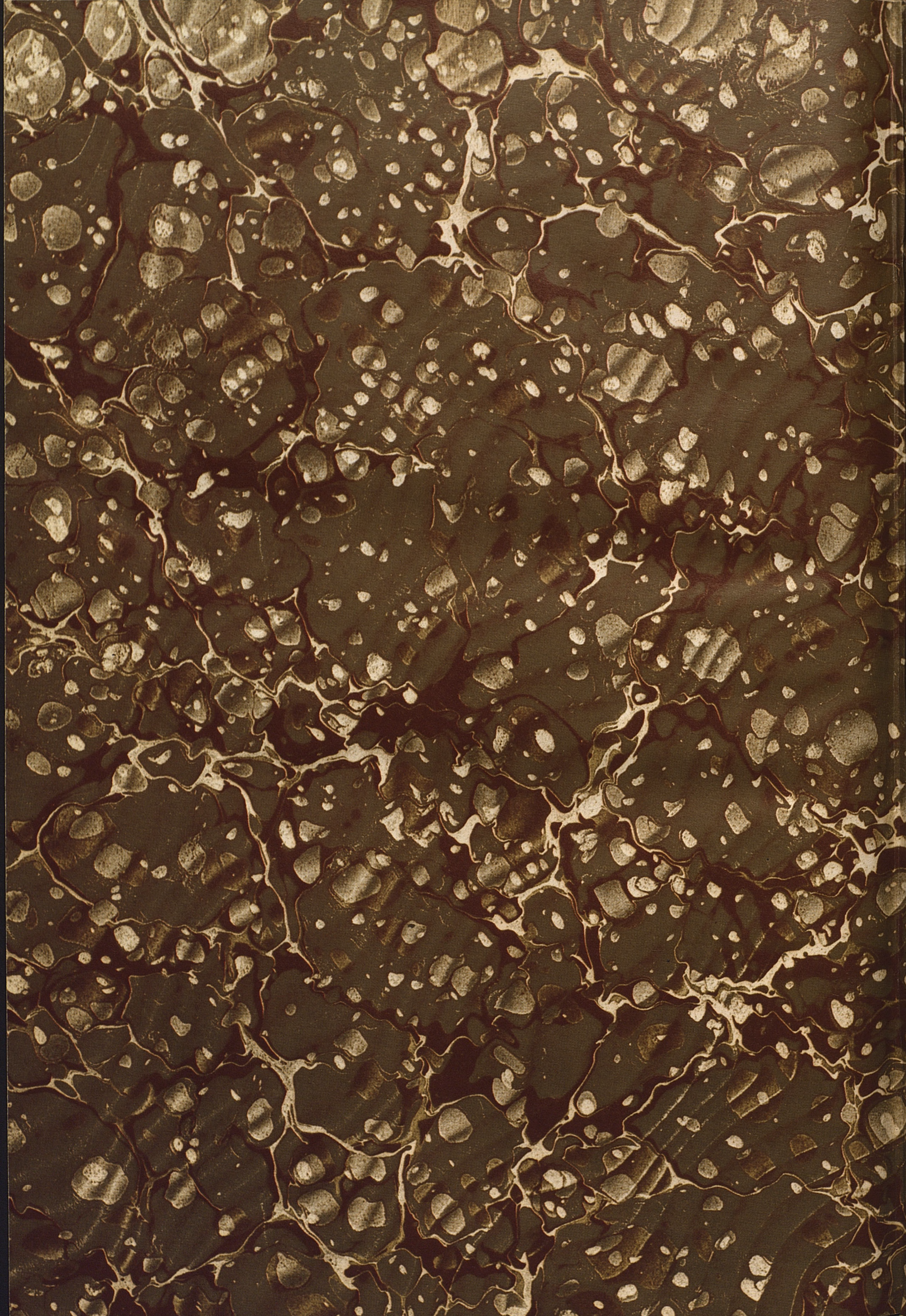
Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.

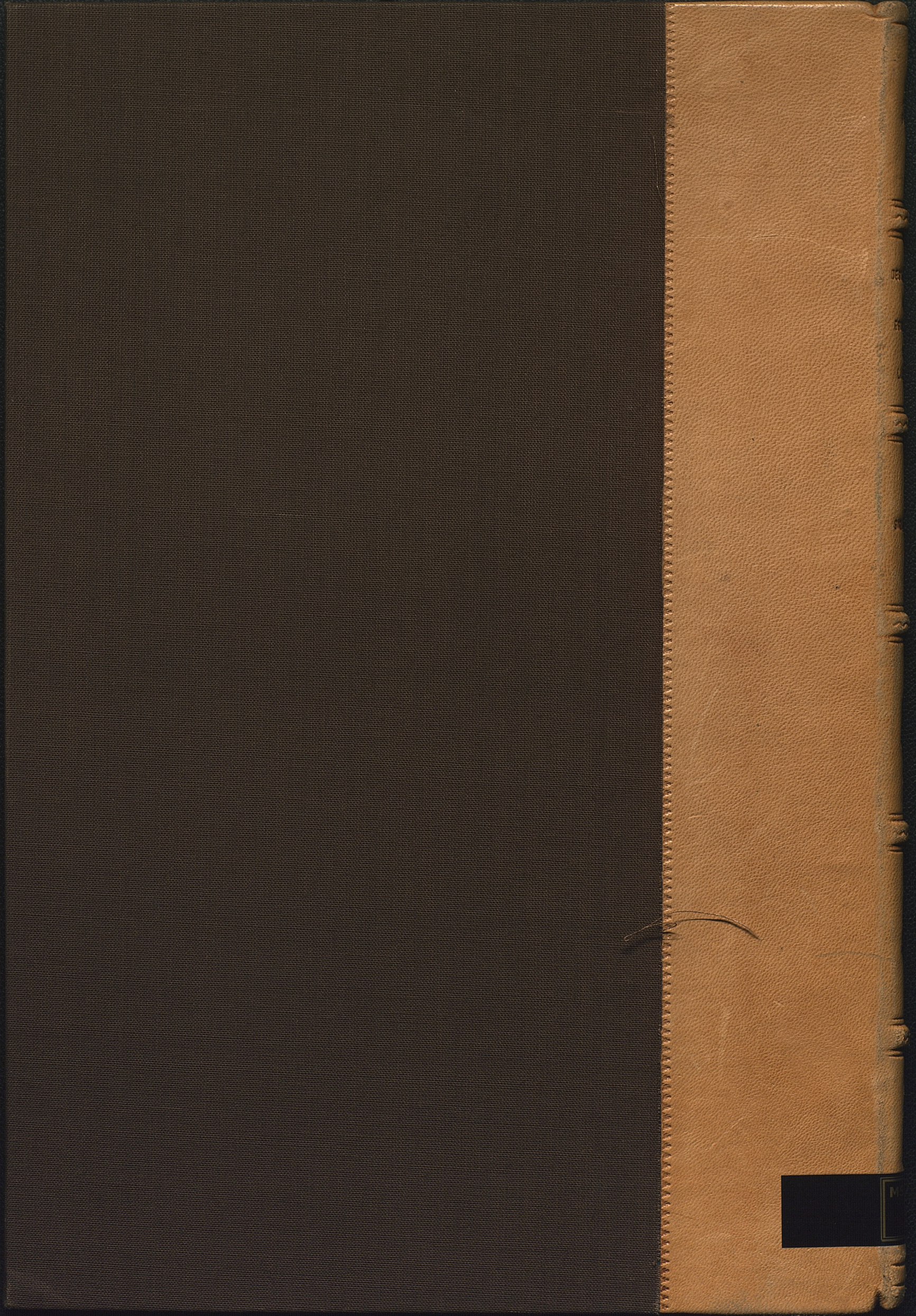

M